

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ТА ПРАКТИКИ ВИКЛАДАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

**МЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції

22 листопада 2012

Харків 2012

УДК 81'243:37.013.77 (082)
ББК 81.2 я 43

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 11 від 26 жовтня 2012 р.)*

М 54 **Методичні та психолого-педагогічні проблеми
викладання іноземних мов на сучасному етапі:** Матеріали
V Міжнародної науково-методичної конференції. – Х.: ХНУ
імені В. Н. Каразіна. – 2012. – 228 с.

Голова оргкомітету: В.Г. Пасинок – докт. пед. наук, проф.

Члени оргкомітету:

Я.В. Довгополова – канд. пед. наук, доц.;
О.В. Дудолодова – канд. філол. наук, доц.;
І.О. Свердлова – канд. пед. наук., доц.;
М.В. Рябих – канд. пед. наук., доц.;
О.О. Чорновол-Ткаченко – канд. філол. наук, доц.

Адреса оргкомітету: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4
ХНУ імені В.Н. Каразіна, ф-т іноземних мов,
тел. (057) 707-55-66; 707-55-04.

У матеріалах цього збірника розглядаються проблеми лінгводидактики та
методики викладання іноземних мов.

Для фахівців у галузі методики викладання іноземних мов, викладачів,
аспірантів та пошукачів.

За зміст та достовірність фактів, викладених у статтях, відповідальність несуть
автори.

УДК 81'243:37.013.77 (082)
ББК 81.2 я 43

ISBN 978-966-623-897-2

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2012

© І.М. Дончик, макет обкладинки, 2012

ЗМІСТ

Авдєєнко І.М., Скриль О.І. ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	16
Артеменко Т.М., Липко І.П. ПРО ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	17
Байбекова Л.О. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У МЕЖАХ ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ	18
Барсук С.Л. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ РОБОТИ	20
Bartasheva G.I. LISTENING IN FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION	21
Безугла Л.Р. ТЕОРІЯ ІМПЛІКАТУР У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	23
Белогорцева І.Е. МЕТОДИЧЕСКАЯ РЕФЛЕКСИЯ КАК ПРИЕМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САООПРЕДЕЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ	25
Byelozyorova O.M. RAHMENCURRICULUM FÜR STUDIENBEGLEITENDEN DEUTSCHUNTERRICHT AN UKRAINISCHEN HOCHSCHULENUND UNIVERSITÄTEN: AKTUALISIERUNGSPROJEKT	26
Беляева Э.Ф., Черныш Т.В. О ВАЖНОСТИ СОГЛАСОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ ЦИКЛОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ	27
Бородин А.И., Спєвєк А.М. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ ЧТЕНИЮ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ	29

Одною з переваг проблемного навчання є й те, що, вирішуючи проблему, студент не нехтує раніш здобутими знаннями, а миттєво знаходить їх у скрині свого мозку [5, с. 89].

Оскільки мислення починається при зіткненні людини з проблемою, основу проблемного навчання складають систематично та навмисно створювані викладачем проблемні ситуації [4, с. 30]. Ядром проблемної ситуації повинно бути протиріччя [4, с. 48]. Основними джерелами проблемності при навчанні граматики англійської мови є такі типові протиріччя, які повинні бути вирішені в результаті взаємодії викладача та студентів і які створюють мисленнєву базу активного пізнання [2, с. 39 – 40]: а) протиріччя між старими знаннями та новими фактами; б) між рівнями знань; в) між поглядами студентів; г) між науковими та практичними знаннями.

На основі правил створення проблемних ситуацій, керування процесом засвоєння у проблемній ситуації [3] нами розроблена система проблемних ситуацій, які доцільно використовувати під час навчання студентів граматики англійської мови. Махмутов М. І. [4] відображує основні шляхи створення проблемних ситуацій. Ми розглянемо деякі з них, що найчастіше використовуємо у навчальному процесі.

1. Спонування студентів до теоретичного пояснення явищ, фактів. Це викликає пошукову діяльність студентів і призводить до активного засвоєння нових знань. Наприклад, при вивченні Participle I у функції обставини перед студентами ми ставимо задачу – пояснити причину використання різних форм Participle I (перфектної та неперфектної):

2. Використання учбових ситуацій, які виникають під час виконання студентами практичних завдань на занятті чи вдома, коли вони працюють самостійно. Проблемні ситуації в цьому випадку виникають під час спроби студента самостійно досягти поставленої перед ним практичної мети. Наприклад, вивчаючи кількісні числівники, студенти засвоїли, що у словосполученнях типу “three million people” числівник “million” не має закінчення –s, але вдома, читаючи тексти самостійно, вони зустрічають словосполучення “millions of people”, в якому слово “million” має закінчення –s. В результаті аналізу цієї ситуації студенти самі формулюють проблему.

3. Спонування студентів до аналізу фактів та явищ, які породжують протиріччя між їх уявленнями та науковими поняттями про ці факти. Це можна проілюструвати таким прикладом, коли в підрядному реченні часу замість майбутнього використовується теперішній час, на відміну від підрядних додаткових речень.

4. Спонування студентів до порівняння та протиставлення фактів та явищ, в результаті яких виникла проблемна ситуація. Наприклад, під час вивчення часів дієслова доцільно порівняти використання часів Present Indefinite – Present Continuous, Past Indefinite – Present Perfect та ін.

5. Спонування студентів до узагальнення нових фактів. Студенти одержують завдання – розглянути деякі факти та явища, які зустрічаються в

новому для них матеріалі, порівняти їх з відомими та самостійно зробити узагальнення. У цьому випадку виникає проблемна ситуація, тому що порівняння виказує особливі якості нових фактів. Наприклад, під час вивчення герундія доцільно запропонувати студентам для порівняння речення з герундієм та іменником, який походить від дієслова, а також атрибутивні сполучення, в яких препозитивне означення виражене герундієм та Participle I.

Розглядаючи переваги проблемного навчання, ми не можемо не відзначити його роль у підвищенні мотивації навчання, оскільки при вирішенні проблемної ситуації виникає пізнавальний інтерес, який вважається сильним мотивом навчання. Під час навчання найчастіше викликають здивування у студента та ставлять його у проблемну ситуацію такі елементи, як новизна інформації, незвичайність, несподіваність, дивовижність, розбіжність з його колишніми уявленнями.

Досвід нашої багаторічної роботи з використання проблемних ситуацій у навчальному процесі показує, що вони є могутнім засобом формування у студентів навичок самостійного здобування знань, що необхідно для сучасного фахівця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зими́на З. П. Проблемное обучение на семинарских занятиях по лекционному курсу «Лексикология немецкого языка» / З. П. Зими́на // Проблемное обучение и методы организации познавательной деятельности студентов в общей системе обучения в вузе: сб. науч. тр. – Кемерово: Кемер. ГУ, 1983. – С. 109 – 115.
2. Коротких Г. И. Чтение проблемных лекций на иностранном языке / Г. И. Коротких // Проблемное обучение и методы организации познавательной деятельности студентов в общей системе обучения в вузе : сб. науч. тр. – Кемерово: Кемер. ГУ, 1983. – С. 37 – 45.
3. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М.: Педагогика, 1972. – С. 181-186.
4. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе / М. И. Махмутов. – М.: Просвещение, 1977. – 240 с.
5. Оконь В. Основы проблемного обучения / В. Оконь. – М.: Просвещение, 1968. – 240 с.

ВІДБІР НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Ковальова А.В. (Харків)

Науково-технічний прогрес, неперервне зростання обсягів інформації у сучасному світі, інтеграція України в європейський освітній простір потребують підготовки кваліфікованих конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем знання іноземних мов та іноземної мови професійного спрямування зокрема.

Складовими іншомовної професійної компетенції студентів немовних ВНЗ вважають професійну комунікативно-мовленнєву та лексичну компетенції.

Професійна комунікативно-мовленнєва компетенція відноситься до продуктивних видів діяльності та формується за допомогою комунікативного та діяльнісного підходів до навчання з використанням інтерактивних технологій. Виконуючи мовні завдання, студенти виконують дії інтеракції, продукції, рецепції або медитації, чи їх комбінації. Процес формування лексичної компетенції має бути максимально наближеним до реальної професійної діяльності фахівця.

Відбір іншомовного галузевого навчального матеріалу, термінологічної лексики, автентичних текстів за фахом займає важливе місце у процесі формування професійної іншомовної компетенції студентів. Основні стратегії відбору лексики, згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, включають урахування професійних потреб при відборі ключових термінів у галузевих тематичних сферах.

Автентичні фахові тексти задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів, стимулюють навчальну комунікативно-мовленнєву взаємодію на професійну тематику, доповнюють знання з фаху. Автентичні матеріали, взяті з реального життя (публікації результатів теоретичних і експериментальних досліджень, матеріали наукових конференцій, статті у періодичних фахових виданнях чи у мережі Інтернет) є зразками наукової прози, моделлю викладу основних теоретичних понять засобами іноземної мови, джерелом словникового запасу та прикладом вживання вузькоспеціалізованої термінологічної лексики.

Провідними критеріями відбору фахових автентичних текстів більшість науковців вважають критерій змісту (цінність тексту як навчального матеріалу для читання та розуміння інформації), мовні критерії (аналіз кількісних і якісних характеристик одиниць галузевої лексики, її граматичного та стилістичного оформлення) та кількісні критерії (визначення масиву текстів для репрезентації достатнього діапазону термінів відповідного профілю). До критеріїв відбору фахових текстів деякі дослідники відносять: ситуативність, ілюстративність, доступність, пізнавальну, методичну та лінгвістичну цінність.

Критерії відбору фахової іншомовної лексики лежать у площині цілей професійно орієнтованого навчання іноземним мовам та формування лексичної компетенції. Критеріями відбору фахової лексики з автентичних джерел визначено критерії професійної спрямованості, адекватності, частотності, практичної необхідності, тематичності, тощо. Критеріями відбору інші вважають семантичну та комунікативну цінність, словотвірну здатність, сполучуваність, стилістичну диференційованість. Принципами відбору професійної лексики визначають системність, нормативність, функціональну значущість, частотність, навчально-методичну та комунікативну цінність тощо.

Формування професійної іншомовної компетенції студентів за допомогою якісно відібраного галузевого навчального матеріалу та плавного переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь до процесу професійно орієнтованої комунікації відповідатиме сучасним вимогам. Стратегії відбору фахового навчального матеріалу потребують постійного удосконалення у співпраці мовних

та галузевих кафедр ВНЗ з визначення тематики навчання іноземної мови професійного спрямування.

ДОСВІД РОЗРОБКИ ПОСІБНИКА З УСНОЇ ПРАКТИКИ

Козирь А.І. (Харків)

Навчання іноземної мови передбачає навчання не лише іншомовного спілкування, але й формування на межі культур особистості, готової до міжкультурного спілкування. Це означає, що заняття з іноземної мови має бути спрямоване на усвідомлення студентами спільних та відмінних рис у рідній та іншомовних культурах і на підготовку студентів до участі у діалозі культур, який передбачає сформованість комунікативної компетенції.

Для того щоб студенти безпосередньо від своїх думок переходили до іншомовного їхнього оформлення, потрібно спонукати їх говорити про те, про що вони можуть сказати, маючи на увазі знов-таки вже засвоєні ними або тільки попередньо пояснені, але ще не засвоєні, іншомовні слова й граматичні конструкції.

Виконання вправ є основним інструментом у формуванні та закріпленні навичок усного мовлення, а відтак, у формуванні комунікативної компетенції студента. Навчальні матеріали спрямовані на розвиток навичок усного мовлення з опорою на знання, отримані протягом попередніх курсів навчання, і в результаті оволодіння новою лексикою, граматичними структурами та зразками мовлення на основі зв'язного художнього тексту.

Принцип формування завдань, який ми застосовували під час підготовки навчальних матеріалів, – поступове збільшення рівня складності.

Роботу над мовним матеріалом окремого уроку підручника ми розбили на 2 етапи (по 2 заняття на кожен):

1) поглиблена робота над засвоєнням зразків мовлення, розширення словникового запасу студентів на основі художнього тексту;

2) розвиток навичок усного мовлення студентів, а саме: формування умінь застосовувати засвоєний лексичний та граматичний матеріал на практиці в умовах безпосередньої комунікації.

З метою розвитку навичок усного мовлення вважаємо за доцільне використовувати вправи умовно-комунікативного типу (у яких передбачаються мовленнєві дії студентів у ситуативних умовах) на стадії підготовки до прийняття тексту та вправи комунікативного типу, які власне й мають на меті розвиток комунікативних здібностей студентів. На першому занятті відбувається робота над засвоєнням зразків мовлення, розширення словникового запасу студентів, робота з текстом. Перед початком роботи із текстом пропонуємо цикл вправ, спрямованих на автоматизацію вживання зразків мовлення. Пропоновані вправи мають на меті розширити активний словниковий запас студентів, довести до рівня